

5) підсистема особистісна відображає той загальний результат адаптації, коли студент відчуває психологічний комфорт від умов свого життя, вважає його конструктивним і значущим, що в цілому відкриває подальші перспективи розвитку.

Крім того, в процесі навчання особистість поставлена в ситуацію коли її оцінюють, що породжує певні негативні стани цієї особистості. Тому збільшуються стресові ситуації, їх вплив на студентів, звідси і на процес навчання. Приходячи з такою світоглядною установкою до вищого навчального закладу, юні студенти не встигають призвичаїтись у динамічному, насиченому великою кількістю спеціальних дисциплін і викладачів, навчальному процесі. Більшість навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах визначається протягом семестру. За цей час студент не встигає осягнути психотип поведінки педагога, йому важко до того ж оцінити рівень фахової компетенції.

Отже, існує зв'язок особистісних факторів та індивідуально-особистісних проявів адаптації студентів у період навчання у вузі як реалізація етапу особистісного розвитку. Зазначені прояви адаптації характерні для студентів з середнім рівнем особистісної конфліктності з переважанням екстернальності, які впливають на виявлені характеристики (стадії, форми, характер) адаптації.

Н. Є. Герасімова

ОСОБЛИВОСТІ РОЛЬОВОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Важливим аспектом соціальної адаптації є прийняття ролі. Від неї залежить характер життєвого сценарію людини, стиль життя і стратегії поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях.

Процес розвитку ролей та рольової поведінки, відбувається в контексті досить важливого для життя особистості процесу, який називається соціалізацією. За більшістю означень, соціалізація особистості – це засвоєння людиною суспільного досвіду, суспільних норм і цінностей. Одною з основних складових соціалізації людини є засвоєння нею соціальних ролей. По-перше, в соціальних ролях закріплені норми і правила соціальної поведінки у вигляді рольових експектацій, тобто нормативних вимог до виконання соціальних ролей. По-друге, рольова поведінка – це найважливіший вид соціальної поведінки, а соціальні ролі – це засіб включення особистості в групу, в соціум, форма соціальної адаптації і особистісного самовираження одночасно. Особливості рольової соціалізації полягають не лише в засвоєнні суспільних очікувань до соціальних ролей, а й рольовому розвитку особистості, тобто формуванні психологічних ролей, як соціальних, так і особистісних, міжособистісних, характерних, життєвих тощо.

Перехід до нової соціальної ролі, ролі студента, зміна звичного шкільного середовища на незнайоме вузівське потребують часу для адаптації, навіть коли у стінах вищого навчального закладу студент зустрічає дружнє ставлення з боку викладацького складу. Це пов'язано з тим, що життя студента будеться за новими нормами та правилами, зростає почуття відповідальності за те, як складеться подальше життя. У деяких студентів таке ставлення може призвести до певних труднощів і формуванню деформованої ролі «студента», а саме: заміні реального почуття дорослості такими проявами поведінки, як свобода відвідування занять, зовнішні форми реалізації свого Я (паління, манера спілкування). Це пов'язано з певними

труднощами соціалізації, які проявляються у небажанні вчитися, відвідувати навчальний заклад.

Стан внутрішньої напруженості, як й будь-яка інша емоціонально насичена подія або явище в житті людини, негативно впливає як на інтелектуальний, так і на особистісний розвиток індивіда. Якщо ж психічна напруга буде продовжуватись досить довгий період, то разом із зростанням негативного досвіду може створитись ситуація, при якій студент не захоче або не зможе продовжити навчання у вузі. Це обумовлено тим, що психологічна напруга може шкідливо впливати на протікання психічних процесів, а наслідком цього може бути відсталість у навчанні, ускладнення відносин в академічній групі і, нарешті, небажання відвідувати заняття.

Особливого значення рольова соціалізація набуває на першому курсі навчання у вузі. Студенти знаходяться в нових для себе умовах: нове оточення, нова система занять, відсутність щоденного оціночного контролю знань, і в цих мінливих умовах їм треба не тільки навчитись надбання професіональних знань, розширити свої теоретичні і практичні вміння, але й будувати свої відносини з оточуючими, формувати новий образ свого Я.

І. М. Біляєва

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Головна мета діяльності соціального педагога, а саме, створення оптимальних умов для успішної соціалізації особистості, вимагає від спеціаліста постійного поповнення знань та вдосконалення вмінь і навичок. Специфіка діяльності такого фахівця, зокрема у контексті постійної взаємодії з людьми в напружених або навіть екстремальних умовах, потребує від спеціаліста швидкої орієнтації у ситуації, вміння ефективно спланувати роботу, відповідальності, навичок організації діяльності представників різних соціальних категорій, вміння переконувати та аргументувати своє рішення, тобто наявності певних лідерських якостей, що допоможуть фахівцю успішно реалізувати себе у професійній сфері.

Для формування чіткіших уявлень про лідерські якості, які мають настільки важливе значення для професійного становлення соціального педагога, ми вважаємо за необхідне детальніший розгляд феномену лідерства. Лідерство з давніх часів знаходилося під пильною увагою суспільних діячів. Основне вивчення лідерства здійснювалося у рамках психологічної науки, зокрема, соціальної психології. Головними закордонними дослідниками, які стали засновниками перших теорій лідерства, являлися Л. Л. Бернард, В. В. Бінхам, С. Є. Кілбуорн, К. Берд, Р. М. Стогдлліл, Г. Дженнінгс, В. Є. Хоккінг та ін. Серед вітчизняних дослідників – Р. Л. Кричевський, А. В. Петровський, Г. М. Андрєєва, Д. В. Ольшанський, А. Л. Свенцицький, Б. Д. Паригін, І. П. Волков, які своїми дослідженнями доповнили теоретичну базу вивчаємого феномену. Зокрема, А. В. Петровський та Р. Л. Кричевський зосредилися на розгляді цього феномену в рамках діяльнісного підходу.

Аналіз робіт з цього питання дозволив нам побачити, що найбільш поширеним є розгляд лідерства як процесу організації групи, як здатність впливати на інших, як виду соціальних відносин. Ми формулюємо власне розуміння лідерства